

תנא דבי רבי ישמעאל, אם פגע בך מנוול זה – משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא – נימות, אם ברזל הוא – מתפוצץ...

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: יצר הרע מסיתו לאדם בעולם הזה ומעיד עליו לעולם הבא...

אמר רבא: בתחלה קראו הכתוב 'הלך' ולבסוף קראו 'אורח' ולבסוף קראו 'איש'...

אמר רבי יוחנן: אבר קטן יש לו לאדם, מרעיבו – שבע, משביעו – רעב...

אמר רב חנא בר אחא, אמרי בי רב: ארבעה מתחרט עליהם הקב"ה שבראם, ואלו הם: גלות, כשדים, וישמעאלים, ויצר הרע...

אמר רבי יוחנן: אלמלא שלש מקראות הללו (המעידים שהעוונות והזכויות בידו, ותוכן הלבבות) נתמוטטו רגליהם של שונאיהם של ישראל...

בכל מקום קיבוץ אנשים ונשים, אפילו לעתיד לבוא ובשעת הספד שאין יצר הרע שולט, צריך שיהיו אנשים לבד ונשים לבד. לכך עשו במקדש 'תיקון גדול' שהקיפו את העזרת נשים גזוזטרא והיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה.

דף נג

ק. אלו דברי שירות ותשבחות היו אומרים המרקדים בשמחת בית השואבה? כיצד מרקדים בה חכמי ישראל?

תנו רבנן, יש מהם אומרים: אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו – אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהם אומרים: אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו – אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים: אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו.

אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה, אמר כן: אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן. (רש"י מפרש שאומר כן בשמו של הקב"ה. ובירושלמי משמע שהיה אומר על עצמו. תוס'). הוא היה אומר: אם אתה תבוא אל ביתי אני אבוא אל ביתך, אם אתה לא תבוא אל ביתי אני לא אבוא אל ביתך שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך.

אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל (הזקן, אבי רבן גמליאל דיבנה. ריעב"ץ). כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמונה אבוקות של אור וזורק אחת ונוטל אחת ואין נוגעות זו בזו, וכשהוא משתחוה נועץ שני גודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף, ואין כל בריה יכולה לעשות כן. וזו היא 'קידה'. [כיוצא בזה נהג לוי לפני רבי בשמונה סכינים, כדי לשמחו. וכן שמואל לפני שבור מלכא בשמונה כוסות יין. ואביי לפני רבה בשמונה / בארבעה ביצים. לוי הראה קידה לפני רבי – ונצטלע].

אמר רבי יהושע בן חנניה: כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו. כלומר לא טעמנו טעם שינה אלא מנמנמים היינו זה על כתפי זה. כיצד? שעה ראשונה – תמיד של שחר, משם לתפילה, משם לקרבן מוסף, משם לתפלת המוספין, משם לבית המדרש, משם לאכילה ושתיה, משם לתפלת המנחה, משם לתמיד של בין הערבים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה.

מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה אלא הגדולים ואנשי

המעשה, ושאר כל העם באים לראות ולשמוע (עפ"י רמב"ם לולב ה, יד. ועריטב"א).

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל – מצוה בהן – עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו

משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב. וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו – חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו – הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' וגו' (לשון הרמב"ם סוף הלכות לולב).

דפים נג – נד (נה)

קא. כמה תקיעות תוקעים במקדש בכל יום מימות השנה, בשבתות ובמועדים?

אין פוחתים מעשרים ואחת תקיעות במקדש בכל יום; שלש (– תקיעה תרועה תקיעה) לפתיחת שערים [וי"א לנעילת שערים. עפ"י תוספתא], תשע לתמיד של שחר (על שלשת פרקי שיר של יום שנאמר בשעת הקרבת הנסכים. לפני כל פרק תקיעה תרועה תקיעה) ותשע לתמיד של בין הערבים. במוספים היו מוסיפים עוד תשע (לשיר של מוספים). רב אחא בר חנינא מדרומא אמר: על כל מוסף ומוסף היו תוקעים תשע [נמצא לדבריו, ראש השנה שחל להיות בשבת, מוסיפים עוד 27 תקיעות, למוסף שבת מוסף ר"ח ומוסף ר"ה], אבל במסקנא (נה). השיבו על דבריו והוכיחו שאין תוקעים [ולא שרים שיר של יום] לכל מוסף ומוסף אלא לעולם תוקעים תשע תקיעות למוספין. וכן דרשו מן המקראות. ואולם כשיש כמה מוספים היו מאריכים בתקיעות – לרבינא, ולרבנן דקיסרי בשם רב אחא מרבים בתוקעים.

יש אומרים שהשיר היה בגמר ניסוך שני המוספים בתכיפות זה אחר זה (ערש"י; לקוטי הלכות). ויש מי שכתב עפ"י המשנה בתמיד שהשיר היה בשעת הניסוך ממש, לכך היו מאריכים בתקיעות כדי שיכלה השיר בגמר שני הניסוכים (עפ"י רש"י). ולשון רבנו חננאל: 'שמרבה בתוקעין או מאריך בתקיעות כלומר מרבין כהנים ותוקעין ומריעין ומאריכין לפי המוספים והכל ביחד אבל לזה בפ"ע ולזה בפנ"ע לא'.

הרמב"ם השמיט שמרבים ומאריכים (ע' בערוך לנר ושפת אמת).

בערב שבת היו מוסיפים שש; שלש להבטיל את העם ממלאכה ושלש להבדיל בין קדש לחול. אף ביום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעים אותן שש תקיעות להבטיל ולהבדיל, משום שלא חילקו חכמים (עפ"י חולין כו: תוס'. וע' הסכמות הרא"ה נז), אך לא ביום הכפורים שגם הוא אסור במלאכה.

בימות החג היו מוסיפים שנים עשר תקיעות; שלש לשער העליון (שבין עזרת ישראל לעזרת נשים. ותוקעים בקרות הגבר) ושלש לשער התחתון (שער המזרח שיוצאים בו מעזרת נשים החוצה) ושלש למילוי המים (כשהגיעו עם המים לשער המים. רש"י עפ"י משנה מח:). ושלש על גבי המזבח [כרבי אליעזר בן יעקב, אבל לחכמים היו תוקעים על מעלה עשירית ולא על גבי מזבח].

נמצא, ערב שבת שבתוך החג [חוץ מיום טוב ראשון, שאין תוקעים למילוי המים ביו"ט] היו שם 48 תקיעות; 21 שבכל יום, 9 למוספי החג, 12 למילוי המים ועוד 6 להבטיל ולהבדיל.

רבי זירא אמר שאין תוקעים לפתיחת שערים בשבת. ורבא דחה דבריו.

שבת שבתוך החג – אין תוקעים למילוי המים (שהרי כבר נתמלאו מערב שבת). כן אמר רבא.

רש"י כתב שבשבת אין תוקעים לא למילוי המים ולא בשער העליון והתחתון. וכן פירש הריטב"א. ואילו מלשון הרמב"ם (כלי המקדש ו,ו) משמע לכאורה שרק שלש של מילוי המים